

اهمیت عنصر «برابری فرصت ها» در سند الگوی پیشرفت

سیدمحسن آل سیدغفور^۱

آلیس طالقانی زاده^۲

چکیده

این مقاله برآن است تا با ارائه جایگاه «برابری فرصت ها» به عنوان یکی از مهم ترین راهبردهای اجتماعی الزامات و بایسته‌های اجتماعی (و حقوقی)، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی تحقق ارزش «عدالت» در سند الگوی پیشرفت را مشخص نماید تا با پشتوانه مبانی و با التزام به آرمان‌ها بالأخص عدالت، با «تدابیر» و برنامه ریزی گام مهمی در روشن سازی ابعاد اجرایی سند الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت جهت رسیدن به افق مطرح درسند برداشته شود و راه و مسیر رسالت مردم ایران در پنج دهه آینده هموارتر گردد.

در این جا این سؤال مطرح است که چه رابطه ای بین «برابری فرصت ها» و «مبانی، آرمان ها، افق، رسالت و تدابیر» سند الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت وجود دارد؟

اساس پژوهش برتبیین نقش محوری و اساسی «برابری فرصت ها» درتمام عناصرتشکیل دهنده سند پایه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت متمرکز می باشد. نقش برابری فرصتها در مبانی و تدابیر از سویی جهت روشن سازی جایگاه آن در مسیر مورد نظر سند و از سویی به مکانت آن به عنوان هدف در رسالت ، افق و آرمانهای سند می پردازد. در نهایت پژوهش بر لزوم استفاده ازکلیدواژه ضروری «برابری فرصت ها» و پرداختن به الزامات آن دراصلاحیه های سند پایه تأکید خواهد شد.

واژگان کلیدی: الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، عدالت، انصاف، برابری فرصتها، تدابیر

۱. مقدمه

مقام معظم رهبری با طرح الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، صفحه نوینی را برای تجدید حیات تمدن اسلامی در زیست بوم ایران گشایش نمود. این امر نوید بخش آفاق پیشرفت و ترقی برای مردم ایران می باشد. سندپایه الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت انعکاسی از عمق پایه های فرهنگی و فکری مردم ایران زمین و نمایی از کلیه اعتقادات،

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸

التزامات، آمال و آرزوهای آنان می باشد که در افق سال ۱۴۴۴ ترسیم شده است. سند الگوی پیشرفت، یک سند بالادستی برای دیگر برنامه های جمهوری اسلامی ایرانی از جمله سند چشم انداز و برنامه های پنج ساله و دیگر برنامه ها می باشد. موضوع «برابری فرصتها» به مثابه وجه ملموس «عدالت اجتماعی» نقشی محوری در تمام متن سند الگوی پایه دارد و در واقع می توان آن را به عنوان اولین معیار و سنجش مقدار نزدیک شدن به تحقق افق سال ۱۴۴۴ در نظر گرفته و مورد استفاده قرار داد. با تهیه لیستی از مؤلفه های ایجاد برابری و اعطای فرصتهای برابر به تمامی شهروندان ایران زمین، می توان فاصله خود را با افق ۱۴۴۴ مورد سنجش قرار داده و درجه ی دور و نزدیک بودن آن را تشخیص داد. در متن این پژوهش سعی شده است که به تبیین جایگاه «برابری فرصتها» و اجرایی شدن آن در سند الگو بپردازد.

---

۱. عضو هیأت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز، آدرس الکترونیکی: Aleghafur@gmail.com

۲. کارشناس ارشد علوم سیاسی فارغ التحصیل واحد علوم و تحقیقات خوزستان.

۲. معنی و مفهوم عدالت از منظر مکتب اسلام

در اسلام، با نگاه ویژه به مفهوم عدالت، یکی از راه های ایجاد جامعه مطلوب و فاضله را در برقراری قسط و عدالت می داند و می گوید عدالت و حکمت خداوند ایجاب می نماید که نظام هستی متوازن و متعادل خلق و اداره گردد به گونه ای که هیچ تفاوت و تبعیض ولو با نگاه دقیق و عمیق در آن یافت نمی شود؛ همچنان که خداوند در قرآن می فرماید: «ماتری فی خلق الرحمن تفاوت» (ملک/۴) و امثال این آیه نشان از اهمیت عدالت در مکتب اسلام دارد. کما اینکه امام علی (ع) در سفارش به فرزندش امام حسن (ع) می فرمایند: «بُنِيَ إِجْعَلَ نَفْسَكَ مِيزَانًا فِيمَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ غَيْرِكَ فَاحْبِبْ لِغَيْرِكَ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ وَ اكْرَهُ لَهُ مَا تَكْرَهُ لَهَا» (نهج البلاغه/ نامه ۳۱). این نکته که آدمی آنچه را برای خود می پسندد برای دیگران نیز بپسندد، یکی از ارزش های مهم اخلاقی است که انبیاء الهی مردم را به آن سفارش کرده اند و در مسائل حقوقی و سیاسی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. در واقع امام علی (ع) عدالت را تساوی و برابری حق افراد (در شرایط برابر) تعریف نموده است و معتقد است که بنا بر اصل تساوی افراد در خلقت، آزادی و مساوات یک حق بشری و الهی برای همه مردم است. اگرچه مفهوم عدالت با توجه به مبادی فکری و گفتمان حاکم بر یک مکتب نظری، فهم و تفسیری گوناگون پیدا خواهد کرد، اما در این نوشتار جهت بازشناسی ارتباط ساختاری این مفهوم با شناسه تعادل فرصتهای اجتماعی در روند پیشرفت، به بررسی مکتب اسلام پرداخته خواهد شد.

هشتمین کنگرس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت و دودوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸

۱-۲. اهمیت و ضرورت عدالت در مکتب اسلام معاصر ایرانی

قانونگذاری الهی همانگونه که در عالم تکوین عدالت را اساس آفرینش قرار داده، در نظام تقنین و مقررات عملی و نظام اجتماعی و اقتصادی و سیاسی نیز تحقق عدالت را با جدیت دنبال نموده است. عدالت اجتماعی نیز از مهمترین آموزه های تعالیم اجتماعی اسلام است که در نظام حقوقی آن تجلی پیدا کرده است (نقیبی، ۱۳۸۵؛ ۸).

عدالت ارزشی عام و مطلق می باشد و برای فهم اجتماعی آن می بایست کمی از بار معنایی وسیع مقوله کاسته و با دیدی اجتماع محور به آن نگاه کرد. در دید اجتماعی، شاید بتوان «عدالت» را به «انصاف» تقلیل داد که در اندیشه اسلامی به وضوح از آن صحبت به میان آمده است. از صدر اسلام تا نظریه پردازان عصر حاضر انقلاب اسلامی توضیحات زیادی از عدالت ارائه شده است، اما متأسفانه ذکر خاص این کلمه در مشروح فعلی سند (سند پایه) مشاهده نگردیده است و اکتفاء به مفهوم مطلق و وسیع و عام عدالت برای بزنگاه بزرگ و تمدن سازانه تهیه الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، باعث تضعیف ابعاد اجرایی کاربردی این ارزش والای اسلامی و ایرانی خواهد شد، لذا با تقلیل نظری وسعت مفهومی و تطبیق واقع گرایانه آن، با تأسی از بزرگان صدر اسلام و همچنین متفکران انقلاب اسلامی ایران همچون شهید بهشتی و استاد مطهری امکان طراحی و تدبیر اجرائی تری خواهیم داشت. در این مبحث مفهوم عدالت از منظر سه اندیشمند اسلامی معاصر ایرانی تعریف و دیدگاه آنها در مورد این مفهوم ارائه می گردد.

---

۱. فرزندان خود را میزان داوری میان خویش و دیگران قرار بده و آن چه بر خود می پسندی برای دیگران نیز بیسند و آن چه را که بر خود ناخوش می داری بر دیگران میسند. (نهج البلاغه/نامه شماره ۳۱).

الف) مفهوم عدالت در نگاه شهید بهشتی

بررسی مفهوم و روش شناسی عدالت در آرای شهید بهشتی از جایگاه خاصی برخوردار است. ایشان با توجه به مقام و منزلت و کرامتی که برای انسان قائل است پیام هدایت قرآن را تحقق عدالت در زمینه های مختلف زندگی بشری می داند. شهید بهشتی در توصیف اسلام آن را آیین حق، عدل و قسط معرفی کرده و عدل اخلاقی و فرهنگی را در جامعه اسلامی زیربنای همه عدل ها می داند. در واقع نکته مهمی که شهید بهشتی بر آن اصرار و تأکید دارد مقوله مهم عدالت اخلاقی است. ایشان تحقق ابعاد گوناگون عدالت را کاملاً به هم مرتبط می داند و زندگی عادلانه، عدالت اجتماعی، عدالت سیاسی و عدالت معنوی را تنها بر اساس حاکمیت ضابطه ها و صداقتها می داند و هرگونه رودربایستی و رفاقت را که مانع از برپایی عدالت می شود را نفی می کند. عدل سیاسی و عدل اقتصادی را به نسبت

بشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها؛ چالشها و الزامات تحقق؛ بیت و دووم و سوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸

نقشی که در عدل اخلاقی دارد مورد توجه قرار می دهد (قاسمی، ۱۳۹۵؛ ۱۷۷). به اعتقاد وی «اگر در جامعه اسلامی کوششی برای اقامه عدل نباشد کسی به سراغ ما نمی آید و بلکه برعکس جوان ما هم به جایی می رود که برای اقامه عدل گام برداشته اند چه خدا و اسلام باشد چه نباشد.» (قاسمی، ۱۳۹۵؛ ۱۷۶). بر مبنای همین عدالت اخلاقی است که ایشان هدف از قبول مسئولیت در نظام اسلامی را نیز تنها در راستای خدمت به مردم تعریف می کند. مهمترین رکن عدالت اخلاقی از دیدگاه بهشتی، برخورد از روی انصاف با افراد و عقاید است و با توجه همزمان به خردورزی و تدبیر و خلوص عقیده می توان مدعی رعایت عدالت در جامعه شد. از دیدگاه بهشتی و بر مبنای تعریفی از عدالت منسوب به مولای متقیان، عدالت به معنای قرار دادن هر چیز در جای خود است. به طور کلی نظر بهشتی در مورد عدالت را می توان در این عبارت خلاصه کرد که عدالت یک حق الهی است، منشاء امر خدا عدل و احسان است، فطرت و خمیرمایه و سرشت انسان نه تنها با حق سرچنگ ندارد بلکه با حق پیوندی اصیل دارد. در نگاه بهشتی انصاف به عنوان متن عدالت اسلامی معرفی می گردد. (انصاف یعنی آنچه برای خود نمی پسندی برای دیگران نیز می پسندی). (بهشتی، ۱۳۹۰؛ ۱۲۷).

ب) مفهوم عدالت در نگاه شهید مطهری

اندیشه سیاسی مطهری، رکنی از نظام دانش های نظری و عملی وی است. مسأله عدالت یکی از دغدغه های فکری وی در دوران معاصر اسلامی بوده است. شهید مطهری با نگاهی به سخنان امام علی (ع) در مورد حق، عنوان می کند که حق، متقابل است و از اموری است که وقتی به نفع کسی جریان پیدا می کند، علیه او هم هست. یعنی قهراً هیچ کس بر دیگران ذیحق نمی شود مگر اینکه دیگران هم بر او ذیحق می گردند (مطهری، ۱۳۶۸؛ ۳۱۹). ایشان بیان می دارد که رعایت حقوق افراد و رعایت کردن هر ذی حقی حق، و ظلم عبارت می شود از پایمال کردن حقوق و تجاوز و تصرف در حقوق دیگران. استاد مطهری می گوید: «عدالت در سلسله علل احکام است نه در سلسله معلولات، نه این است که آنچه دین گفت عدل است، بلکه آنچه عدل است دین می گوید.» (مطهری، ۱۳۶۱؛ ۱۴) یعنی عدالت پایه و مبنای هر قاعده و حکم اجتماعی و اقتصادی اسلام است. این مفهوم عملی عدالت می باشد که با نام انصاف معرفی می گردد. در نتیجه مفهوم و ارزش مهم اسلامی «عدالت» در مقام اجرائی شدن را بایستی به مفهوم «انصاف» ترجمه نمود. انصاف به صورت فرصتهای برابر اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی قابل تعریف است که به این شیوه می توان آن را در زمره تدابیر اصلی تحقق «سند پیشرفت اسلامی ایرانی» به کار بست.

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت دوم و بیت سوم خردادماه ۱۳۹۸

ج) عدالت در فرمایشات مقام معظم رهبری در مورد الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

مقام معظم رهبری چهار عرصه: (۱) فکر؛ (۲) علم؛ (۳) زندگی؛ (۴) معنویت را به عنوان عرصه های الگوی پیشرفت معرفی نموده اند که بی شک اهمیت مفاهیم «عدالت» و «برابری فرصت ها» در هر چهار زمینه کاملاً نمایان است.

عرصه فکر، در مورد این عرصه مقام معظم رهبری بیان می دارند: الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت به گونه ای تدوین شود که جامعه را به سمت جامعه ای متفکر سوق دهد و جوشیدن فکر و «اندیشه ورزی» به حقیقتی نمایان در جامعه تبدیل شود. ایشان در همین زمینه مشخص شدن راهبردها و الزامات پیشرفت در عرصه فکر و توجه به ابزارهای آن از جمله «آموزش و پرورش و رسانه ها» را در تدوین الگوی پیشرفت مهم دانستند (خبرگزاری مهر، ۱۳۸۹) درمبحث فکر، همانطور که مقام معظم رهبری بر ضرورت های خاص آموزش و پرورش تأکید کرده اند، برابری فرصت ها و عدالت در داشتن آموزش و پرورشی توانا و مولد امری واضح و مکشوف می باشد.

عرصه علم، دومین عرصه ای بود که رهبر انقلاب به عنوان عرصه های پیشرفت مطرح کردند. ایشان در این زمینه خاطر نشان کردند: نوآوری و حرکت خوب موجود در زمینه استقلال علمی باید با شتاب و قوت بیشتر ادامه یابد و راههای پیشرفت همه جانبه، عمیق و بنیانی علمی، در الگو مشخص شود (خبرگزاری مهر، ۱۳۸۹). مقام معظم رهبری در این فرمایشات از استقلال علمی و همچنین از پیشرفت همه جانبه صحبت نموده اند که این دو مورد جز با مشارکت آحاد مردم ایران و جلب مشارکت همگانی با ایجاد فرصت های برابر قابل تحقق دائمی نخواهد بود.

عرصه زندگی، حضرت آیت الله خامنه ای، توجه به مسائل و خطوط اصلی زندگی مانند امنیت، عدالت، رفاه، آزادی، حکومت، استقلال و عزت ملی را در بحث الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، ضروری دانستند و افزودند: در این الگو باید به عرصه زندگی، توجه کافی شود (خبرگزاری مهر، ۱۳۸۹). چنانچه مشاهده می شود در عرصه زندگی نیز مقام معظم رهبری عدالت را به وضوح و آشکارا بیان فرموده اند.

عرصه معنویت، رهبر انقلاب اسلامی، معنویت را چهارمین و مهمترین عرصه ای دانستند که در کار پیچیده، دقیق و بلند مدت تدوین الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، باید به آن توجه شود چرا که معنویت، روح پیشرفت واقعی در همه زمینه ها و مسائل است (خبرگزاری مهر، ۱۳۸۹). پس روح پیشرفت الگوی اسلامی ایرانی نیز همانا معنویت می باشد و لذا پرواضح است که جامعه ای که از نابرابری ها و بی عدالتی رنج می برد نمی تواند خود را به عنوان «جامعه معنویت گرای حقیقی» معرفی نماید.

هشتمین کنگره‌س الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالش‌ها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

۱. جدول عرصه های مهم الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از نگاه مقام معظم رهبری

مبانی	فکر	عرصه های مهم الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از نگاه مقام معظم رهبری
آرمان ها		
رسالت		
افق		
مبانی	علم	
آرمان ها		
رسالت		
افق		
مبانی	زندگی	
آرمان ها		
رسالت		
افق		
مبانی	معنویت	
آرمان ها		
رسالت		
افق		
مقام معظم رهبری :		
عدالت به عنوان یکی از ارکان اصلی لحاظ شود چرا که در اسلام، عدالت، معیار حق و باطل و ملاک مشروعیت یا عدم مشروعیت حکومتها است		

مقام معظم رهبری در جایی دیگر نیز با وضوح کاملی نکات فوق در مورد عدالت (و برابری فرصت ها) را بیان داشته اند و فرمودند: «عدالت به عنوان یکی از ارکان اصلی لحاظ شود چرا که در اسلام، عدالت، معیار حق و باطل و ملاک مشروعیت یا عدم مشروعیت حکومتها است». همچنین ایشان می گویند: «هدفگیری عدالت اجتماعی هدفی است که همه ی ما دنبال آن هستیم؛ اصلاً فلسفه ی وجود ما این است. یا هدف «رسیدگی به مناطق محروم و مناطق دوردست» اینها جزو آرزوهای ماست» (بیانات رهبر در دیدار خبرنگاران منتخب ملت، ۱۳۸۵).

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت و دومی و سوم و سیم و چهارم خردادماه ۱۳۹۸

(د) «عدالت» در متن سند الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت

در سند الگوی پیشرفت عدالت از جایگاه خاصی برخوردار است و در پنج بخش تدوین شده سند، وجود آن به وضوح قابل مشاهده است. در واقع اجرایی شدن این پنج بخش در گرو لحاظ عدالت بر مبنای اسلامی آن، برای رسیدن به آرمانها و استحصال تدابیری اندیشمندانه، است بخش های پنج گانه سند الگوی پیشرفت، در باب عدالت، نقش و اهمیت آن عبارت است از: (۱) مبانی؛ (۲) آرمانها؛ (۳) رسالت؛ (۴) افق؛ (۵) تدابیر .

-مبانی-

همانطور که در جدول ذیل مشهود است هر شش مبنا دارای ابعاد عدالت محور و یا مستلزمات آن می باشند.

- در مبنای خداشناسی، خداوند «عادل» در تکوین، تشریح و سزادهی است.
- در مبنای جهان شناختی، بهره برداری کارآمد و «عادلانه» از جهان مادی سبب تأمین نیازهای او می شود.
- در مبنای جامعه شناختی، تقوی، «عدالت» و استقامت و فور نعمت را در پی خواهد داشت.
- در مبنای ارزش شناختی، ارزشها ریشه در واقعیت دارند و اصول آنها ثابت، مطلق و جهان شمول است. لذا عدالت نیز ابعادی واقعی و ملموس خواهد داشت که «برابری فرصت ها» یکی از بهترین نموده های آن است که در ادامه به تفصیل ارائه خواهد شد.

در مبنای دین شناختی، دین، دستگاه جامع معرفتی- معیشتی است که از سوی خداوند متعال برای تأمین کمال و سعادت دنیوی و اخروی آدمیان نازل شده است، پس جامعیت آن بهترین دلیل بر توازن و تعادل آن خواهد بود، عدالت در بسیاری از دوگانگی ها که از دنیا و آخرت شروع می شود و به دیگر عرصه ها تسری پیدا می کند، از جایگاه بسیار مهمی برخوردار است. همچنین دین برای همه آدمیان نازل گشته است (که در این سند تمام ایرانی ها را در بر می گیرد) لذا عدالت در تمام سطوح و عرصه ها می بایست در بین تمام افراد ساکن (شهروند) در جغرافیای ایران اسلامی را در بر بگیرد.

۲. مبانی و نقش عدالت در سندالگوی پیشرفت

الگوی پایه، چارچوب الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	تعریف عام	تفکیک تفصیلی و توضیحات کلی	عناصر تفصیلی تشکیل دهنده الگوی پایه که مرتبط با مفاهیم عدالت و برابری فرصتها
مبانی	اهم پیش فرض های اسلامی، فلسفی و علمی جهان شمول معطوف به پیشرفت	خداشناختی	عادل در تکوین، تشریح و سزادهی است
		جهان شناختی	خداوند جهان مادی را در خدمت انسان که امانتدار و آبادکننده آن است، قرار داده که در صورت بهره برداری کارآمد و عادلانه، تأمین کننده نیازهای او است.
		انسان شناختی	بعد فطری او که ناشی از نفخه الهی است منشأ کرامت ذاتی و نیز برخورداری از اوصاف خداپرستی، دین ورزی، کمال گرایی، حقیقت جویی، خیر خواهی، زیبایی گرایی، عدالت طلبی، آزادی خواهی و دیگر ارزش های متعالی است
		جامعه شناختی	شماری از سنت های الهی حاکم بر جوامع و تاریخ عبارتند از: پیوند تحولات اجتماعی با نفس و اراده انسان؛ وفور نعمت در اثر تقوی، عدالت و استقامت
		ارزش شناختی	ارزش ها ریشه در واقعیت دارند و اصول آنها ثابت، مطلق و جهان شمول است.
		دین شناختی	دین، دستگاه جامع معرفتی - معیشتی است که از سوی خداوند متعال برای تأمین کمال و سعادت دنیوی و اخروی آدمیان نازل شده است

-آرمان ها

آرمان ها همان ارزش های فرازمانی و فرامکانی جهت بخش پیشرفت می باشند که با هدف تحکیم خلافت الهی و حیات طیبه انسان ها در سند پایه الگوی پیشرفت معرفی شده اند. تعدادی از ارزش های عدالت محور برای کلیه ایرانیان که منتج به این هدف می گردند عبارتند از :

- سلامت جسمی و روانی، (برای تمام افراد ساکن در جغرافیای ایران اسلامی - یعنی تمام ایرانیان)
- مدارا و همزیستی با هم نوعان، (در سراسر زیست بوم و خارج از آن)
- رحمت و اخوت با مسلمانان،

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

- بهره‌برداری کارآمد و عادلانه از طبیعت (و لاجرم تعمیم تعامل عادلانه با همه چیز و همه کس)،
- آزادی مسئولانه (که ضامن برابری و حفظ حقوق تمامی ایرانیان است)،
- انضباط اجتماعی و قانون‌مداری (که تنها می‌تواند بر پایه عدالت قوام یابد)،
- عدالت همه‌جانبه،

تعاون (که مستلزم برابری افراد متعاون و عدم احساس برتری جویی در بین تمامی آنان می‌باشد لذا تعاون می‌بایست بر اساس برابری تمام ساکنین ایران (شهروندان) و برابری فرصتها بین آنان بنا گردد).

۳. رابطه آرمانها و عدالت در سندالگوی پیشرفت

الگوی پایه، چارچوب الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	تعریف عام	تفکیک تفصیلی و توضیحات کلی	عناصر تفصیلی تشکیل دهنده الگوی پایه که مرتبط با مفاهیم عدالت و برابری فرصتها
آرمانها	ارزش‌های فرازمانی - فرامکانی و جهت‌بخش پیشرفت	خلافت الهی و حیات طیبه	سلامت جسمی و روانی، مدارا و همزیستی با هم‌نوعان، رحمت و اخوت با مسلمانان، بهره‌برداری کارآمد و عادلانه از طبیعت، آزادی مسئولانه، انضباط اجتماعی و قانون‌مداری، عدالت همه‌جانبه، تعاون

-رسالت

رسالت که میثاق مشترک تمامی ایرانیان و مسئولین برای رسیدن به الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت می‌باشد نمی‌تواند جز بر برابری ایرانی‌ها و نیز برابری فرصت‌ها بین آنان بنا گردد چرا که حرکت عقلانی، مؤمنانه و متعهدانه برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی می‌بایست با تطبیق آرمان‌ها بر زیست بوم کشور جمهوری اسلامی ایران یعنی بر تمام افراد و فضای سرزمینی باشد. و همه ایرانی‌ها از فرصت‌های برابر تا رسیدن به رسالت مشترک بهره‌مند گردند.

۴. رابطه رسالت و عدالت در سند الگوی پیشرفت

تفکیک تفصیلی و توضیحات کلی	تعریف عام	الگوی پایه، چارچوب الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
رسالت ملت و نظام جمهوری اسلامی ایران حرکت عقلانی، مؤمنانه و متعهدانه در جهت ایجاد تمدن نوین اسلامی متناسب با آرمانها در زیست‌بوم ایران است.	میثاق مشترک مردم و نظام جمهوری اسلامی ایران برای پیشرفت	رسالت

-افق

افق الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در زیست بوم ایران با تأکید بر تثبیت مفاهیم «مردم دیندار ایران» و «سبک زندگی خانواده اسلامی ایرانی» برخی از اهداف و تصاویر اجتماعی را برای خود در سال ۱۴۴۴ ترسیم نموده است بر خی از این تصاویر که حاکی و نمودی از فراگیری «عدالت اسلامی» و همچنین توسعه و تطبیق مفهوم «برابری فرصت‌ها» در سطح ملی می باشد به این ترتیب است:

- سلامت محیط زیست و پایداری منابع طبیعی، آب، انرژی و امنیت غذایی با حداقل نابرابری فضایی در کشور فراهم شده
- شاغل در حرفه متناسب
- اقتصادی خوداتکا (که فقط با جذب و بکارگیری تمامی نیروهای داخلی و افراد ساکن زیست بوم در دو مرحله تولید و توزیع اقتصادی و ثروت‌ها قابل تحقق است).
- خلق مزیت‌ها و فرصت‌های جدید و وفور نعمت برای همگان با رعایت عدالت بین نسلی حاصل شده است
- فقر، فساد و تبعیض در کشور ریشه‌کن گردیده
- تکافل عمومی
- تأمین اجتماعی جامع و فراگیر
- دسترسی آسان همگانی به نظام قضایی عادلانه
- ثبات منطقه‌ای و عدالت و صلح جهانی
- اتکا به آرای عمومی
- مشارکت آزادانه مردم

۵. رابطه افق و عدالت در سند الگوی پیشرفت

<p>عناصر تفصیلی تشکیل دهنده الگوی پایه که مرتبط با مفاهیم عدالت و برابری فرصتها</p>	<p>تفکیک تفصیلی و توضیحات کلی</p>	<p>تعریف عام</p>	<p>الگوی پایه، چارچوب الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت</p>
<p>سلامت محیط زیست و پایداری منابع طبیعی، آب، انرژی و امنیت غذایی با حداقل نابرابری فضایی در کشور فراهم شده شاغل در حرفه متناسب اقتصادی خوداتکا خلق مزیتها و فرصت‌های جدید و وفور نعمت برای همگان با رعایت عدالت بین نسلی حاصل شده است فقر، فساد و تبعیض در کشور ریشه‌کن گردیده تکافل عمومی تأمین اجتماعی جامع و فراگیر دسترسی آسان همگانی به نظام قضایی عادلانه ثبات منطقه‌ای و عدالت و صلح جهانی اتکا به آرای عمومی مشارکت آزادانه مردم</p>	<p>*مردم دیندار ایران *سبک زندگی خانواده اسلامی ایرانی</p>	<p>تصویرسازی آرمان‌های الگو بر جامعه و زیست‌بوم ایران در نیم‌قرن آینده</p>	<p>افق</p>

-تدابیر

تدابیر در واقع همان تصمیمات و اقدامات اساسی برای شکوفا ساختن قابلیت‌های ماندگار ملی به منظور رسیدن به افق سال ۱۴۴۴ است. البته تعداد این تدابیر در سند پایه الگو ۵۶ بند می باشد که تعداد ۱۹ بند آن در مورد عدالت و فرصت‌های برابر بوده است. این ۱۹ بند را به صورت کلی می توان در چهار حوزه اصلی زندگی انسانی بازتعریف نمود:

الف) حوزه فرهنگی (بند ۱۱)

ب) حوزه سیاسی (بندهای ۴۴، ۴۵، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲)

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸

(ج) حوزه اجتماعی (بندهای ۲۸، ۳۰، ۳۶، ۳۷، ۴۱، ۴۳، ۴۶)

(د) حوزه اقتصادی (بندهای ۲۱، ۲۳، ۲۴، ۳۱)

۶. رابطه تدابیر و عدالت در سند الگوی پیشرفت

عناصر تفصیلی تشکیل دهنده الگوی پایه که مرتبط با مفاهیم عدالت و برابری فرصتها	تفکیک تفصیلی و توضیحات کلی	تعریف عام	الگوی پایه، چارچوب الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
<p>عدم تعارض دوگانه‌هایی، پیشرفت و عدالت، ایرانی بودن و اسلامیت (بند ۱۱) تحقق عدالت مالیاتی (بند ۲۱) تحقق عدالت در ساختار قانونی نظام بانکی (بند ۲۳) تأمین عدالت بین نسلی (بند ۲۴) رعایت ملاحظاتی بین نسلی در بهره‌برداری از ثروت‌های ملی (بند ۲۸) توانمندسازی مناطق محروم و سرمایه‌گذاری در بخش‌های اقتصادی و فرهنگی مناطق مختلف (بند ۳۰) تمرکززدایی در ساختار اقتصادی-مالی کشور در چارچوب سیاست‌های ملی (بند ۳۱) پوشش همگانی مراقبت‌ها و خدمات و توزیع عادلانه منابع حوزه سلامت (بند ۳۶) مشارکت نظام‌مند مردمی در ارتقای سلامت (بند ۳۷) فرصت‌های عادلانه برای زنان (بند ۴۱) افزایش آگاهی و اخلاق اجتماعی و تقوای عمومی (بند ۴۳) تحکیم نظریه مردم‌سالاری دینی مبتنی بر ولایت فقیه (بند ۴۴) حفظ و تقویت مردم‌سالاری دینی، مشارکت مردمی، عدالت و ثبات سیاسی (بند ۴۵) گسترش و تقویت تشکلهای مردمی (بند ۴۶) ارتقای نظارت مردمی (بند ۴۷) ترویج حقوق و تکالیف شهروندی و تقویت احساس آزادی در احاد جامعه (بند ۴۹) تعیین ضوابط عادلانه تخصیص امکانات مسئولان حکومتی و تشکلهای سیاسی (بند ۵۰) اهتمام مسئولان به هنجار عدالت (بند ۵۱) کمتر از یک درصد جمعیت کشور حقوق‌بگیر دولت (بند ۵۲)</p>	در ۵۶ بند	تصمیمات و اقدامات اساسی	تدابیر

۳. معنی و مفهوم انصاف

با توجه به معانی و شرح‌های پیش‌گفته، «انصاف» در حوزه اندیشه سیاسی همان «برابری فرصت‌ها» می‌باشد چرا که با توجه به قید ایرانیت در این الگو می‌بایستی تمام ایرانیان از انصاف به‌رمنند گردند، همچنین از سویی دیگر برابری مؤمنین و دیگر شهروندان در اسلام نیز بر پایه انصاف بنا شده است. لذا شاید بتوان گفت که: «برابری فرصتها نقطه تلاقی اسلامیت و ایرانیت الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت است.» با نگاهی ویژه به مبحث برابری فرصت‌ها از

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالش‌ها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸

سویی حقوق شهروندی همه اقشار مردم ایران تضمین گشته و از سویی دیگر نیز عدالت اسلامی که از شاخصه های اصلی «الگوی تمدنی اسلامی ایرانی» پیشرفت است به منصفه ظهور خواهد رسید. در مورد ایرانیت این الگوی پیشرفت مقام معظم رهبری می فرمایند: «تبیین علت انتخاب کلمه ایرانی در تعبیر الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، به مسائلی نظیر ضرورت در نظر گرفتن شرایط تاریخی - جغرافیایی - فرهنگی - اقتصادی و اجتماعی ایران در این الگو اشاره کردند و افزودند: علاوه بر این مسائل، طراحان این الگو نیز متفکران ایرانی هستند و این الگو در واقع تجلی تلاش اندیشمندان این سرزمین برای ترسیم آینده کشور است (خبرگزاری مهر، ۱۳۸۹).

۴. مفهوم برابری فرصتها و مؤلفه های تأثیرگذار آن

برابری^۱، یکسان انگاری میان همگان است، این مفهوم در کنار مفهوم آزادی در زمره مؤلفه ها و شاخص های پیشرفت نظام بشری در دنیای معاصر بازشناسی می شود. اصل برابری انسانها در همه مکاتب فکری-نظری به عنوان یک وجه اشتراکی همواره مورد تأکید می باشد. بر این اساس در مکتب اسلام نیز اصل برابری خلقت تصریح می گردد: «فَإِذَا سُوِّتُهُ وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ»^۲ (ص/۷۲). نگاه به انسان از انسانی به انسان دیگر متفاوت نیست بلکه همه انسانها در اینکه روح الهی دارند مشترک اند، اشتراک در روح الهی به معنای برابری همگان

---

1. equality

۲. «پس هنگامی که کار خلقت او [آدم: نخستین انسان] را به پایان رسانیدم و در او از روح خود دمیدم، همگی و بدون استثناء [بر آدم] سجده کنید. در خلقت است. اسلام می خواهد روحها باهم یکی شوند تا مردم به حکم بلوغ روحی، عاطفه انسانی و اخوت اسلامی ناشی از معنویت اسلام برای رفع تبعیضها گام بردارند (مطهری، ۱۳۷۲؛ ص ۱۵۳). توجه به برابری انسانها در مبادی نظری الهی بستر چینه های برابری را مطرح می کند. به تبع فرمان خداوند در خصوص برابری انسانها اجرای قوانین یکسان (له و علیه) از طریق مکانیسم های ساختاری مشخص شده امکان پذیر می گردد و امکانات رفاهی و تمهیدات اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی باید به طور مساوی در اختیار همه افراد قرار گیرد.

۴-۱. چگونگی برابری فرصتها

معمولاً طلب فرصتهای برابر، نقطه مقابل امتیازها و محرومیتها می باشد. با تقسیم عادلانه امکانات در زمینه های مختلف فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی می توان به نتیجه مطلوب در ارائه فرصتهای برابر برای همگان در جهت رسیدن به عدالت اجتماعی و اجرائی شدن الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت دست

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

یافت. برابری فرصتها در حوزه سیاسی و فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی به عنوان شاخصی از بسترسازی عدالت و بویژه عدالت اجتماعی در جامعه خردمحور، توازن و مناسبات لازم را در روند پیشرفت اجتماعی انعکاس می دهد. در این راستا برای تفهیم بهتر موضوع، با تقسیم بندی انواع فرصتها در حوزه های مختلف فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جهت بکار بردن در سند الگو به شرح و تبیین آن خواهیم پرداخت. این لیست فرصتها در مواردی با تدابیر ۱۹ گانه قبل اشاره شده همپوشانی داشته و از سویی نیز باید گفت که همچنان قابلیت افزایش یا تعدیل را دارد.

الف) برابری فرصتها در حوزه فرهنگی

۱- برابری فرصت استفاده از جایگاه متساوی برای «زبان» های همه شهروندان، یکی از مواهب و حقوق طبیعی انسانها گویش به زبان های مختلف است. تمامی انسانها نسبت به بهره برداری از این استعداد طبیعی صاحب حق هستند و عدالت در این است که فرصتهای مساوی و برابر برای استفاده از این حق طبیعی در هر جامعه و سرزمینی فراهم شود.

۲- برابری و احترام به کلیه مذاهب شهروندان، شهروندان حق دارند تا از برخورد تبعیض آمیز قانون در امان باشند، به ویژه آن عده از شهروندانی که از لحاظ مذهب، نژاد و ... در اقلیت قرار دارند.

۳- برابری در آزادی بیان، اندیشه و افکار شهروندان، مراعات نکردن حریم اجتماعی و شئون فرهنگی شهروندان امری ناعادلانه و ظالمانه است. هرچند به نظر می رسد دخالت دولت در آزادی مذهبی و عقیدتی شهروندان در صورتی که این آزادی مخل نظم جامعه نباشد، وجهی ندارد و پایبندی به مذهب و عقیده ای خاص، امری فردی بوده و دولت یا هر نهاد دیگری نمی تواند شهروندان را به پذیرش عقیده یا مذهبی خاص ملزم کند

۴- برابری فرصت و امکانات اجرای رسوم کلیه گروه ها و افراد

۵- احترام مساوی و برابر به « ارزش های » کلیه گروه ها و شهروندان

۶- برابری فرصت در بروز «خلاقیت ها و نوآوری ها» و امکان «هنرآفرینی» تمامی گروه ها و شهروندان (خلاقیت هنری)

۷- برابری در استفاده از « نمادهای فرهنگی » کلیه شهروندان

۸- برابری در کمک به حفظ و نگهداری از کلیه « خرده ساختارهای فرهنگی »

ب) برابری فرصتها در حوزه سیاسی

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸

۱ - برابری در برابر قانون (وظایف و حقوق یکسان)، یعنی همه موظف و مکلف به اجرای قانون و تبعیت از آن فارغ از تبعیضات نژادی، قومیتی، زبانی، جنسیتی و... باشند. در عین حال قانونی که وضع می گردد باید حقوق همه افراد جامعه را فارغ از تعصبات مخرب تحت پوشش و حمایت قرار دهد. به عبارت دیگر، اگر منافعی در اجرای یک قانون وجود دارد باید بیش از یک تکلیف اداری به عنوان اهتمام ملی و عزم جمعی به آن نگاه کنیم در این صورت مجموعه های مختلف که پای کار آمده اند به پیشرفت کشور برای رفع فساد و تبعیض کمک بیشتری خواهد کرد.

۲ - فرصت مشارکت سیاسی برابر (برای احزاب، گروه ها و افراد در دو جایگاه انتخاب کننده و انتخاب شونده)، همچنین از جمله فرصتهای برابر مشارکت سیاسی، حق شهروندان در دستیابی به مناصب سیاسی است. البته می بایست توجه داشت در مورد انتخاب شوندگان غیر مسلمان برخی ملاحظات فقهی وجود دارد. که چه بسا بنا به گفته شهید مطهری، با تطبیق دستورات کلی بر مسائل جدید و حوادث متغیر که «رمز اجتهاد»^۱ است، همچنین بر اساس نیاز های جامعه و تحولات و تغییرات جهانی در عصر جدید، می توان نسبت به این امر، احکام جدیدی بدست آورد که با مقتضیات زمان و مکان و چشم انداز الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی و با محدوده قانون اساسی و حتی چهارچوب شرع مقدس همخوانی داشته باشد، چرا که بنا به گفته شهید مطهری: «اسلام، مکتبی است جامع و واقع گرا. در اسلام، به همه جوانب نیازهای انسانی، اعم از دنیایی یا آخرتی، جسمی یا روحی، عقلی و فکری، یا احساسی و عاطفی، فردی و اجتماعی، توجه شده است.» (مطهری، ۱۳۸۹؛ ۶۵) استاد، جلوه گری و به حقیقت پیوستن فراگیری و گستردگی و واقع گرایی را در ضرورت تشکیل حکومت می بیند و می گوید: «اسلام تمام شئون زندگی بشر را زیر نظر دارد. قانون اجتماعی دارد، قانون اقتصادی دارد، قانون سیاسی دارد. آمده برای تشکیل دولت، تشکیل حکومت...» (مطهری، ۱۳۸۹؛ ۲۹).

بشر از لحاظ حقوق اجتماعی که در جامعه نسبت به یکدیگر پیدا می کنند هم وضع مساوی دارند و هم وضع مشابه، یعنی حقوق اولی طبیعی آنها برابر یکدیگر و مانند یکدیگر است. همه مثل هم حق دارند خود را نامزد هر پست از پستهای اجتماعی کنند و همچنین حق این را دارند که افراد شایسته مورد نظر خود را در کمال آرامش و با آزادی فکری کامل انتخاب کنند. افراد جامعه هنگامی که از امنیت شخصی، عمومی و اجتماعی شان از جانب دولت اطمینان حاصل کنند، به امنیت و آزادی در بیان و اندیشه و نیز امنیت سیاسی دست یافته اند.

مقام معظم رهبری، در تعریف انسان از نگاه اسلام او را موجودی مختار، مکلف و در معرض هدایت الهی دانسته و با تأکید بر تجلی این نگاه در الگوی پیشرفت خاطر نشان کردند: «در این نگاه، مردم سالاری علاوه بر اینکه حق مردم

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸

است تکلیف آنها نیز می شود و کسی نمی تواند بگوید صلاح یا فساد جامعه به من مربوط نیست» (بیانات رهبری در نخستین نشست اندیشه های راهبردی در جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۹).

---

۱. شهید مطهری می گوید: «اساساً، رمز اجتهاد در تطبیق دستورات کلی بر مسائل جدید و حوادث متغیر است. مجتهد واقعی آن است که این رمز را به دست آورده باشد. توجه داشته باشد که موضوعات، چگونه تغییر می کند و بالطبع حکم آنها عوض می شود و الاً به موضوع کهنه و فکر شده، فکر کردن و حداکثر یک (علی الاقوی) را تبدیل به (علی الأحوط) کردن و یا علی الأحوط را تبدیل به علی الأقوی کردن، هنری نیست و این همه جار و جنجال لازم ندارد. (گفتار اصل اجتهاد در اسلام (کتاب ده گفتار)).»

با تقویت جایگاه صندوق های رأی در مردم سالاری اسلامی ایران، وجه بارز برابری آحاد مردم ایران در بهترین و آشکارترین نوع، خودنمایی می کند.

۳- توزیع برابر پستهای مدیریتی بین گروه های مختلف (و امکان استفاده از تمامی شهروندان)، اختلال و فقدان اعتماد اجتماعی در دستگاههای اداری به دلیل عدم تقسیم صحیح و برابر پستهای مدیریتی بین مجموعه های تشکیلدهنده یک جامعه در یک کشور، یکی از موارد تخریب رابطه بین دولت و ملت می باشد که باعث عدم توزیع عادلانه فرصتهای شغلی و پستهای مدیریتی بین اشخاص شایسته تصدی، می گردد. این امر فرصتی برای تبعیض و فساد فراهم آورده و به دنبال آن مانع تأمین و اجرای عدالت اجتماعی می گردد. عدم اجرا و فراهم شدن عدالت اجتماعی اختلال در توسعه اجتماعی را نیز به دنبال خواهد داشت.

۴- تعریف نظری و اجرایی برای نمایندگی تمامی گروه های اجتماعی در دولت (مثل نمایندگان اقلیت های مذهبی) جهت ایجاد احساس برابری و در نتیجه برابری واقعی فرصتها و رسیدن به عدالت اجتماعی

۵- برابری و تساوی « آزادی بیان » برای کلیه گروه های اجتماعی و افراد، انسان استعداد اندیشیدن و انتخاب کردن دارد. یکی از شرایط پیدایش تمدن، رشد و پیشرفت، آزادی فکر و اندیشه به معنای واقعی کلمه است؛ یعنی ملازم بودن فکر و اندیشه با عدم تعصب یا تساهل. آزادی فکر و اندیشه گروههای اجتماعی، رهایی افراد است از قیدوبندها و محدودیتهای پدید آمده از طرف افراد دیگر. این آزادی در صورتی ارزشمند است که انسان را به عالیترین کمالات و مقامات برساند و موجبات رشد و تعالی وی را فراهم آورد. پس جامعه عادل جامعه ای است که برای انسانها امکان اندیشیدن فراهم سازد و آزادی اندیشه فراهم باشد نه تحمیل اراده و فکر در جهت تأمین منافع طبقه ای خاص.

(ج) برابری فرصتها در حوزه اجتماعی

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸

انسان موجودی اجتماعی است و در جامعه با دیگران زندگی می کند و بهره برداری از نعمتها حق همه افراد است. برابری در حق برخورداری از نیازهای اولیه به عنوان حقی بشری است و هدف اصلی برآورده کردن کل نیازهای اساسی بشر در همه جوامع برای رشد و پیشرفت است.

۱- امنیت غذایی برای همگان

۲- امنیت عمومی برای تمامی شهروندان و کلیه سرزمین

۳- تقنین و تهیه امکانات جهت « مسکن دار» شدن برای همه شهروندان

۴- سلامت و بهداشت (و ورزش) برای کل اقشار و افراد (و خدمات رفع آسیب های اجتماعی)

۵- فرصت های آموزشی برابر (آموزش به زبان مادری، امکان ورود به دانشگاه در تمامی نقاط جغرافیایی و رشته های متنوع، امکانات آموزشی برابر و...)، در واقع جامعه ای عادل است که برای همه افراد، امکان باسواد شدن و ترقی علمی و پیدا کردن مهارت و فنون را فراهم سازد.

۶- بیمه برای همگان

۷- امکان برابر دسترسی پایدار به منابع و خدمات مورد نیاز توسعه فردی (و رفاه فردی). به عبارتی، خدمات آموزشی، امکانات بهداشتی، خدمات زیربنایی، برخورداری از تغذیه مناسب و غیره در سطح قابل قبول در اختیار تمام اقشار جامعه قرار گیرد و امکانات زیربنایی مناسب شهری افزایش یابد و بیسوادی رخت بر بندد، به طوری که کیفیت افراد و پتانسیل های انسانی جامعه به حداکثر برسد.

۸- تساوی در دسترسی همزمان به اطلاعات و قوانین و مصوبات. همگان امکان دسترسی آزاد به اطلاعات منتشره در این زمینه را داشته باشند زیرا یکی از اموری که می تواند اجرای عدالت اجتماعی را با مشکل مواجه سازد، رانت اجتماعی است که ناشی از رانت اطلاعاتی می تواند باشد یعنی اینکه برخی می توانند چیزهایی را بدانند در حالی که برخی دیگر از آن محروم هستند و این رانت های اطلاعاتی فرصتی برای تبعیض و فساد فراهم می آورد. دسترسی آزاد به اطلاعات در مواردی که یک مورد به تصویب برسد و فاصله بین تصویب و انتشار و آگاهی مردم از آن موضوع نباشد، همان فضای مساوی در اطلاعات است که در نتیجه برابری در ارائه فرصتها و امکانات می باشد و در نهایت منجر به برقراری عدالت اجتماعی و به تبع آن اجرایی تر شدن توسعه اجتماعی می گردد.

۹- توزیع برابر خدمات و امکانات تفریحی و نشاط

۱۰- تضمین و برابری در حفظ «خرده ساختارهای اجتماعی» کلیه بخش های جامعه

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشبران، چالش‌ها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸

۱۱- تضمین و برابری آزادی‌های فردی و اجتماعی کلیه گروه‌ها و شهروندان

۱۲- تساوی و برابری فرصت‌های حقوقی و شهروندی (در دادگستری و ...)، در حوزه حقوقی و قانونی برابری اینگونه معنی می‌شود که قانون یکسان برای همه و همه انسان‌ها به صدف انسانیت برابر و در پیشگاه قانون نیز یکسان می‌باشند.

(د) برابری فرصتها در حوزه اقتصادی

۱ - فرصت‌های شغلی برابر، یعنی اینکه برای همه افراد جامعه به طور یکسان و با توجه به دانش و مهارت فردی و تخصص لازم، این فرصتها ارائه و توزیع گردد. فرصت برابر ناشی از یکسان برخورد کردن با همه مردم، فارغ از موانع یا تعصبات یا ترجیحات مصنوعی است، مگر وقتی که تمایز خاصی را بتوان صریحاً توجیه کرد. هدف از این مفهوم مورد مناقشه، این است که مشاغل مهم باید به شایسته‌ترینها، تخصیص یابند. کسانی که احتمالاً قابلترین‌ها در انجام یک وظیفه خاص باشند و نه کسانی که به دلایل تصادفی یا بی ربط مانند وضعیت خانوادگی یا دوستان، دین، جنسیت، قومیت، خویشاوندسالاری، نژاد، طبقه، سن، هویت یا گرایش جنسی آن را به دست می‌آورند.

۲ - تسهیلات مالی برابر

۳ - امکانات مالی زیربنایی برابر (شعبه‌های بانکی و...)

۴ - تسهیلات برابر برای راه اندازی فعالیت اقتصادی (صنعتی، تجاری، کشاورزی یا خدماتی). به عنوان مثال، دولت الکترونیک نمونه خوبی برای ارائه فرصتهای برابر در این زمینه می‌باشد.

۵. نتیجه گیری

همانطور که مشاهده شد، خلاصه گفتار دکتر بهشتی در مورد عدالت اینگونه است که: «انصاف متن عدالت اسلامی است.» «انصاف یعنی آنچه برای خود نمی‌پسندی برای دیگران نیز می‌پسند.» از سویی شهید مطهری نیز اینگونه بیان می‌نماید: «فهرماً هیچ کس بر دیگران ذیحق نمی‌شود مگر اینکه دیگران هم بر او ذیحق می‌گردند.» که این روی دیگر و تعریفی دیگر از همان انصاف در تعریف دکتر بهشتی می‌باشد. بی‌شک اگر با تسامح و تقلیل گرایانه و به جهت ملموس تر نمودن مفهوم گسترده «عدالت» و ایجاد زمینه قابلیت تبیین آن به شکل قواعدی حقوقی، معیار عدالت را «آنچه برای خود نمی‌پسندی برای دیگران نیز می‌پسند.» و معکوس آن یعنی «آنچه را برای خود دوست دارید برای دیگران نیز دوست بدار» در نظر بگیریم، انعکاس و بازتابی از مفاهیم و مؤلفه‌های برابری فرصتها در فراسوی نیل به

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیست و دوم و بیست و سوم خردادماه ۱۳۹۸

عدالت اجتماعی در جامعه عدالت محور آرمانی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت خواهد داشت. لذا همانطور که اشاره شد شهید بهشتی با تعریفی «عملی» از عدالت اخلاقی، قبول مسئولیت در نظام اسلامی را نیز تنها در راستای خدمت به مردم و بر مبنای همین عدالت اخلاقی تعریف می کند. همچنین ایشان عدل سیاسی و عدل اقتصادی را به نسبت نقشی که در عدل اخلاقی دارد مورد توجه قرار می دهد، مهمترین رکن عدالت اخلاقی از دیدگاه بهشتی، برخوردار از روی «انصاف» با افراد و عقاید است که با توجه همزمان به خردورزی و تدبیر و خلوص عقیده می توان مدعی رعایت عدالت در جامعه شد.

در آخر، باید گفت که عدالت امری ضروری برای افراد و جامعه است تا الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت امکان شکل گیری بیابد. پس اگر انصاف را با همان تعریف فوق به معنای خاص عدالت در نظر بگیریم، بی شک یکی از مهمترین راهبردهای اجتماعی برقراری عنصر «برابری فرصتها» برای نیل به «عدالت» در جامعه و در نهایت تحقق «الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت» خواهد بود. پس در این رهیافت، جامعه زمانی می تواند به عدالت دست یابد که افراد فارغ از اختلافات فرهنگی و زبانی، تنش های قومی و اختلافات مذهبی و غیره به منافع اجتماعی و انسجام و وحدت ملی بیندیشند و منابع ملی، درآمد و قدرت اقتصادی و سیاسی به شیوه ای در پیکره جامعه توزیع گردد که مشارکت عامه را فراهم کند و اختلافات طبقاتی بین گروه های مختلف جامعه ایرانی به حداقل ممکن برسد. چنین جامعه ای تنها با همین معیار «برابری» نیز یکی از عالیترین آرمان های اسلامی ایرانی را به عنوان وجهی درخشانده از همسانی تمام ایرانیان به نمایش خواهد گذاشت و یکی از زیباترین نماهای الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت را منعکس خواهد نمود، همچنین همانطور که به تفصیل بیان گردید با حفظ اصل «برابری فرصت ها» زمینه دست یابی به عالی ترین وجوه افق ۱۴۴۴ محقق خواهد شد. مفهوم «برابری فرصت ها» در حوزه های مختلف اجتماعی، حقوقی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی به مثابه ترجمان گسترش عدالت اسلامی در تمام نقاط سرزمینی ایران و در بین تمام ایرانیان می تواند پاشنه آشیل گفتمان ملی نقد و اصلاح و تکمیل آیت های الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت باشد. و در هر چهار عرصه فکر، علم، زندگی و معنویت که مورد نظر مقام معظم رهبری می باشد کارایی داشته باشد. گزاره های «برابری فرصت ها» به عنوان وجه اجرائی عدالت در «مبانی» و «آرمان» می بایست در «تدابیر» سند پایه خود را نمایان سازد. و همچنین «برابری فرصت ها» خود یکی از مهمترین افق های این سند در سال ۱۴۴۴ خواهد بود.

شرحی از برابری فرصت ها در حوزه های اصلی حیات بشر می تواند به بسط گفتمان ملی و تکمیل «تدابیر» و یا «زیرتدابیر» سند الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت کمک خواهد نمود. لذا با قرار دادن واضح عبارت «برابری فرصت ها»

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشران، چالش‌ها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و سوم خردادماه ۱۳۹۸
در این سند بالادستی می‌توان چراغ‌های پر نور را بر دیگر برنامه‌های کشور همچون سند چشم‌انداز و برنامه‌های
پنج ساله تابانید تا مسیر تحقق این هدف عالی ایرانی اسلامی فراهم گردد.

منابع و مأخذ

نهج البلاغه

- متن سند الگوی پیشرفت از سایت همایش

- قاسمی، صدیقه. (۱۳۹۵). اسلام و مقتضیات زمان از دیدگاه شهید بهشتی، چاپ دوم، تهران: انتشارات روزنه، ۳۸۱ ص.

- نقیعی، سید ابوالقاسم. (۱۳۸۵). «اصل عدالت و قانونگذاری دینی»، فقه و حقوق خانواده (ندای صادق)، شماره ۴۳، سال ۱۱، پاییز ۸۵.

- شکوهی، علی. (۱۳۸۵). «اندیشه سیاسی شهید مطهری» پژوهش‌های اجتماعی، اسلامی، سال دوازدهم، شماره چهارم، مهر و آبان
۸۵.

- ندایی، هاشم. (۱۳۷۹). «بررسی معنا و مفهوم عدالت با تأکید بر عدالت اجتماعی» فصلنامه مصباح، سال نهم، شماره ۳۴، تیر ۱۳۷۹.

- نادری قمی، محمد مهدی (۱۳۹۶). «دولت و عدالت اجتماعی؛ مقایسه دیدگاه اندیشمندان مسلمان و غربی» فصلنامه معرفت
فرهنگی اجتماعی، سال هشتم، شماره ۲، بهار ۱۳۹۶.

- نجفی، محمد حسن (۱۳۷۹). «فقه در چشم انداز شهید مطهری» فصلنامه فقه، شماره ۲۳، بهار ۱۳۹۷.

- مطهری، مرتضی، (۱۳۶۸). اسلام و مقتضیات زمان، جلد یک، چاپ پنجم، تهران: انتشارات صدرا.

- مطهری، مرتضی (۱۳۵۸). بیست گفتار، تهران: انتشارات صدرا.

- مطهری، مرتضی (۱۳۶۱). مبانی فقهی اقتصاد، تهران: حکمت.

- مطهری، مرتضی (۱۳۸۹). ده گفتار، چاپ سی ام، تهران: انتشارات صدرا.

- مطهری، مرتضی (۱۳۸۹). مجموعه آثار، جلد دوم، چاپ هجدهم، تهران: انتشارات صدرا.

- مطهری، مرتضی (۱۳۸۹). جهاد، چاپ بیستم، تهران: انتشارات صدرا.

- حسینی بهشتی، محمد (۱۳۹۰). حق و باطل از نگاه قرآن، چاپ هفتم، تهران: نشر بقیع، ۱۵۰ ص.

- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۹). «فکر، علم، زندگی و معنویت» عرصه‌های مهم الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، به نقل از خبرگزاری
مهر، یازدهم آذرماه ۱۳۸۹.

- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۵). «بیانات رهبری در دیدار خبرنگاران منتخب ملت»، به نقل از سایت رهبری، تاریخ بیانات ۸۵/۶/۹.

- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۹). «بیانات رهبری در نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی در جمهوری اسلامی ایران»، تاریخ
بیانات ۸۹/۹/۱۱.

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشرانها، چالشها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و بیت و سوم خردادماه ۱۳۹۸

۷. جدول نمای کلی مقاله در نگاه اجمالی

الگوی پایه، چارچوب الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	تعریف عام	تفکیک تفصیلی و توضیحات کلی	عناصر تفصیلی تشکیل دهنده الگوی پایه که مرتبط با مفاهیم عدالت و برابری فرصتها
مبانی	اهم پیش فرض های اسلامی، فلسفی و علمی جهان شمول معطوف به پیشرفت	خداشناختی	عادل در تکوین، تشریح و سزادهی است
		جهان شناختی	خداوند جهان مادی را در خدمت انسان که امانتدار و آبادکننده آن است، قرار داده که در صورت بهره برداری کارآمد و عادلانه، تأمین کننده نیازهای او است.
		انسان شناختی	بعد فطری او که ناشی از نفخه الهی است منشأ کرامت ذاتی و نیز برخورداری از اوصاف خداپرستی، دین ورزی، کمال گرایی، حقیقت جویی، خیرخواهی، زیبایی گرایی، عدالت طلبی، آزادی خواهی و دیگر ارزش های متعالی است
		جامعه شناختی	شماری از سنت های الهی حاکم بر جوامع و تاریخ عبارتند از: پیوند تحولات اجتماعی با نفس و اراده انسان؛ وفور نعمت در اثر تقوی، عدالت و استقامت
		ارزش شناختی	ارزش ها ریشه در واقعیت دارند و اصول آن ها ثابت، مطلق و جهان شمول است.
		دین شناختی	دین، دستگاه جامع معرفتی - معیشتی است که از سوی خداوند متعال برای تأمین کمال و سعادت دنیوی و اخروی آدمیان نازل شده است
آرمان ها	ارزش های فرا زمانی - فرامکانی و جهت بخش پیشرفت	خلافت الهی و حیات طیبه	سلامت جسمی و روانی، مدارا و همزیستی با هم نوعان، رحمت و اخوت با مسلمانان، بهره برداری کارآمد و عادلانه از طبیعت، آزادی مسئولانه، انضباط اجتماعی و قانون مداری، عدالت همه جانبه، تعاون
رسالت	میثاق مشترک مردم و نظام جمهوری اسلامی ایران برای پیشرفت	رسالت ملت و نظام جمهوری اسلامی ایران حرکت عقلانی، مؤمنانه و متعهدانه در جهت ایجاد تمدن نوین اسلامی متناسب با آرمان ها در زیست بوم ایران است.	—
افق	تصویرسازی آرمان های الگو بر جامعه و زیست بوم ایران در نیم قرن آینده	*مردم دیندار ایران* *سبک زندگی خانواده اسلامی ایرانی	سلامت محیط زیست و پایداری منابع طبیعی، آب، انرژی و امنیت غذایی با حداقل نابرابری فضایی در کشور فراهم شده - شاغل در حرفه متناسب - اقتصادی خوداتکا - خلق مزیت ها و فرصت های جدید و وفور نعمت برای همگان با رعایت عدالت بین نسلی حاصل شده است - فقر، فساد و تبعیض در کشور ریشه کن گردیده - تکافل عمومی - تأمین اجتماعی جامع و فراگیر - دسترسی آسان همگانی به نظام قضایی عادلانه - ثبات منطقه ای و عدالت و صلح جهانی - اتکا به آرای عمومی - مشارکت آزادانه مردم

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشران ها، چالش ها و الزامات تحقق؛ بیت و دووم و بیت و سوم خردادماه ۱۳۹۸

تدابیر	تصمیمات و اقدامات اساسی	در ۵۶ بند
<p>عدم تعارض دوگانه‌هایی، پیشرفت و عدالت، ایرانی بودن و اسلامیت (بند ۱۱) تحقق عدالت مالیاتی (بند ۲۱) تحقق عدالت در ساختار قانونی نظام بانکی (بند ۲۳) تأمین عدالت بین نسلی (بند ۲۴) رعایت ملاحظات بین نسلی در بهره‌برداری از ثروت های ملی (بند ۲۸) توانمندسازی مناطق محروم و سرمایه گذاری در بخش های اقتصادی و فرهنگی مناطق مختلف (بند ۳۰) تمرکززدایی در ساختار اقتصادی-مالی کشور در چارچوب سیاست‌های ملی (بند ۳۱) پوشش همگانی مراقبت‌ها و خدمات و توزیع عادلانه منابع حوزه سلامت (بند ۳۶) مشارکت نظام‌مند مردمی در ارتقای سلامت (بند ۳۷) فرصت‌های عادلانه برای زنان (بند ۴۱) افزایش آگاهی و اخلاق اجتماعی و تقوای عمومی (بند ۴۳) تحکیم نظریه مردم‌سالاری دینی مبتنی بر ولایت فقیه (بند ۴۴) حفظ و تقویت مردم‌سالاری دینی، مشارکت مردمی، عدالت و ثبات سیاسی (بند ۴۵) گسترش و تقویت تشکلهای مردمی (بند ۴۶) ارتقای نظارت مردمی (بند ۴۷) ترویج حقوق و تکالیف شهروندی و تقویت احساس آزادی در آحاد جامعه (بند ۴۹) تعیین ضوابط عادلانه تخصیص امکانات مسئولان حکومتی و تشکلهای سیاسی (بند ۵۰) اهتمام مسئولان به هنجار عدالت (بند ۵۱) کمتر از یک درصد جمعیت کشور حقوق‌بگیر دولت (بند ۵۲)</p>		

الگوی پایه، چارچوب الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	تعریف عام	تفکیک تفصیلی و توضیحات کلی
تدابیر جدید (با استفاده از گزاره های برابری فرصت ها)	تصمیمات و اقدامات اساسی	گزاره های «برابری فرصت ها» به عنوان وجه اجرائی عدالت در «مبانی» و «آرمان» می بایست در «تدابیر» سند پایه خود را نمایان سازد. و همچنین «برابری فرصت ها» خود یکی از مهمترین افقهای این سند در سال ۱۴۴۴ خواهد بود.
<p>۱- برابری فرصت استفاده از جایگاه متساوی برای «زبان» های همه شهروندان</p> <p>۲- برابری و احترام کلیه مذاهب شهروندان</p> <p>۳- برابری در آزادی کلیه عقاید شهروندان</p> <p>۴- برابری فرصت و امکانات اجرای رسوم کلیه گروه ها و افراد</p> <p>۵- برابری در آزادی اندیشه</p> <p>۶- احترام مساوی و برابر به «ارزش های» کلیه گروه ها و شهروندان</p> <p>۷- برابری فرصت و امکان «هنرآفرینی» تمامی گروه ها و شهروندان (خلاقیت هنری)</p> <p>۸- برابری در استفاده از «نمادهای فرهنگی» کلیه شهروندان</p> <p>۹- برابری در کمک به حفظ و نگهداری از کلیه «خورده ساختارهای فرهنگی»</p> <p>۱۰- برابری فرصت در بروز «خلاقیت ها و نوآوری ها» برای تمامی شهروندان</p>	فرهنگی	عناصر تفصیلی تشکیل دهنده الگوی پایه که مرتبط با مفاهیم عدالت و برابری فرصتها
۱- برابری در برابر قانون (وظایف و حقوق یکسان)		سیاسی

هشتمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ الگوی پیشرفت؛ پیشران ها، چالش ها و الزامات تحقق؛ بیت و دوم و بیت و سوم خردادماه ۱۳۹۸

<p>۲- فرصت مشارکت سیاسی برابر (حزب گروه ها انتخاب کننده انتخاب شونده)</p> <p>۳- توزیع برابر پستهای مدیریتی بین گروه های مختلف (و امکان استفاده از تمامی شهروندان)</p> <p>۴- تعریف نظری و اجرایی برای نمایندگی تمامی گروه های اجتماعی در دولت (مثل نمایندگان اقلیت های مذهبی)</p> <p>((جهت ایجاد احساس برابری و در نتیجه برابری واقعی فرصتها و رسیدن به عدالت اجتماعی))</p> <p>۵- برابری و تساوی « آزادی بیان» برای کلیه گروه های اجتماعی و افراد</p>				
<p>۱- امنیت غذایی برای همگان</p> <p>۲- امنیت عمومی برای تمامی شهروندان و کلیه سرزمین</p> <p>۳- تقنین و تهیه امکانات جهت « مسکن دار» شدن برای همه شهروندان</p> <p>۴- سلامت و بهداشت (و ورزش) برای کل اقشار و افراد (و خدمات رفع آسیب های اجتماعی)</p> <p>۵- فرصت های آموزشی برابر(آموزش به زبان مادری ،امکان ورود به دانشگاه در تمامی نقاط جغرافیایی و رشته های متنوع ،امکانات آموزشی برابر و...)</p> <p>۶- بیمه برای همگان</p> <p>۷- امکان برابر دسترسی پایدار به منابع و خدمات مورد نیاز توسعه فردی (و رفاه فردی)</p> <p>۸- توزیع برابر خدمات و امکانات تفریحی و نشاط</p> <p>۹- تضمین و برابری در حفظ «خورده ساختارهای اجتماعی» کلیه بخش های جامعه</p> <p>۱۰- تضمین و برابری آزادی های فردی و اجتماعی کلیه گروه ها و شهروندان</p> <p>۱۱- تساوی و برابری فرصت های حقوقی و شهروندی (در دادگستری و ...)</p>	اجتماعی			
<p>۱- فرصت های شغلی برابر</p> <p>۲- تسهیلات مالی برابر</p> <p>۳- امکانات مالی زیربنایی برابر (شعبه های بانکی و...)</p> <p>۴- تسهیلات برابر برای راه اندازی فعالیت اقتصادی (صنعتی، تجاری، کشاورزی یا خدماتی)</p>	اقتصادی			

